

DOI: 10.5613/rzs.48.3.5

Jal Mehta, Scott Davies (eds)

**Education in a New Society:
Renewing the Sociology of
Education**Chicago: The University of Chicago
Press, 2018, 464 str.

Polazeći od recentnih rasprava koje ističu kako su se dosadašnje dominantne analize rase, klase i rodnih razlika u obrazovnim postignućima bavile važnim pitanjima u sociologiji obrazovanja, a koja se odnose na stjecanje statusa i različite pristupe obrazovnim resursima u odnosu na ta obilježja, urednici ove knjige izabrali su priloge suradnika koji sugeriraju otvaranje novih perspektivu u skladu s, kako ističu, stvarnim svijetom obrazovanja koji postavlja nova pitanja i razvija nove programe empirijskog istraživanja. Taj izbor rasprava, u stvari, za osnovu ima analizu sadržaja vrhunskih časopisa (*Sociology of Education*, *American Journal of Sociology*, *American Sociological Review* i *Annual Review of Sociology*) uvažavajući postignuća, a posebice razvoj teorijskih pristupa, sociologije obrazovanja Coleman, Bella, Bourdieaua, Bowlesa i Gintisa te Meyera i Collinsa. No, urednici ujedno podsjećaju i na malo novih teorijskih postignuća nakon sedamdesetih godina 20. stoljeća. U tom smislu izborom radova o ključnim pitanjima

i temama iz područja sociologije obrazovanja, podijeljenih u tri poglavlja sa 16 priloga te uvodnikom i zaključkom urednikâ, razmatra se razvoj te discipline od šezdesetih godina 20. stoljeća te tvrdi kako je vrijeme za prepoznavanje novih horizonata sociološkog razmišljanja o obrazovanju, koji bi otvorili nova pitanja i razvili nove teorije te proširili postojeće i stvorili nove teme empirijskih istraživanja. Krećući se unutar navedene produkcije američkih socioloških časopisa, urednici Mehta i Davis skloni su tu disciplinu opisati kao pet »različitih sociologija obrazovanja« i to prema ključnim istraživačkim izazovima: (1) tradicija statusnog postignuća i društvene reprodukcije, (2) organizacijski orijentirana sociologija obrazovanja usredotočena na školu i poboljšanje politike, (3) kritička sociologija obrazovanja, (4) sociologija visokog obrazovanja i (5) novo institucionalno stajalište sociologije obrazovanja. No, obrazovanje u suvremenosti postaje primarnim arbitrom životnih prilika, oblikovateljem drugih značajnih područja društvenog života kao što su rast tržišta, povećanje nejednakosti i tehnološke promjene, što daje rezultate koji su intrigantni i često nepredvidivi, kako urednici naglašavaju, pa bi nova sociologija obrazovanja trebala nastojati smisliti raznoliku i složenu ulogu obrazovanja u novom društvu (str. 45–46).

Nakon uvoda, prvi dio knjige, naslovljen »Teorijske perspektive«, sadr-

žava četiri priloga, a započinje raspravom Davida Bakera («Društvena teorija i dolazeće školovano društvo») u kojem se upravo naglašava potreba za iskoračkom iz tradicionalne perspektive o obrazovanju, od razmatranja kulturne snage obrazovanja u školovanom društvu prema obrazovnom restrukturiranju poslova, profesionalnih svjedodžbi i profitabilnih vještina, tj. o napuštanju teorije koja pretpostavlja da ekonomija diktira formu i narav formalnog obrazovanja, ili da »obrazovanje slijedi konture društva«. Naprotiv, Baker tvrdi da školovanje i njegova logika prodiro u sve forme, a izrazi formalnog obrazovanja postaju snažno institucionaliziranim, što nas upućuje na »školovano društvo« kao novi tip odnosa između obrazovanja i društva (str. 69). U drugom prilogu tog dijela, pod naslovom »Dublje tumačenje obrazovanja u suvremenom životu«, urednici izdanja Davies i Mehta daju pregled okvira za interpretaciju razvijanja veza između školovanja i drugih društvenih područja od osamdesetih godina 20. stoljeća, odnosno vraćaju sociologiju obrazovanja prema važnom pitanju kako se škole povezuju s društvom te zaključuju da je od sedamdesetih godina 20. stoljeća školovanje bilo duboko prožeto s ostalim društvenim područjima. Suvremeno školovanje, međutim, nije samo proširilo svoj utjecaj na druga društvena područja, nego je, kako primjećuju autori, u isto vrijeme sve više pod utjecajem tih područja te je postalo hibridnom institucijom više nego ikad prije inkorporiranjem logike drugih područja, što se može tumačiti kao davanje

školovanju nove važnosti i vitalnosti, ali i kao izdaju njegovih časnih vrijednosti (str.107). Steven Brint autor je trećeg priloga pod naslovom »Institucionalna geografija znanja: proizvođači, izvozi, uvozi, trgovački putovi i metakognitivne metropole«, u kojem analizira znanje koje se razmjenjuje između sveučilišta i drugih institucionalnih arena u američkom društvu, odnosno rast »sektora znanja« početkom ovog tisućljeća. Zahvaljujući brojnosti ljudi s diplomama visokog obrazovanja i promjeni koju je David Baker nazvao »epistemološkom revolucijom«, a polazeći od činjenica da je taj sektor donosio čak 43% bruto društvenog proizvoda u 2010. za Sjedinjene Američke Države, Brint postavlja tezu o značaju interakcija struktura akademskog znanja sa strukturama znanja koje nastaju u drugim institucionalnim područjima. Posljednji prilog tog dijela knjige odnosi se na raspravu o stručnom obrazovanju na sveučilištima autorâ Tima Halletta i Matta Goughertyja, s naslovom »Stručno obrazovanje u sveučilišnom kontekstu: prema naseljenom institucionalnom pogledu na socijalizaciju«. Posebice se razmatraju diplomski programi za menadžerske profesije, povezujući ih s novim valom istraživanja o stručnom obrazovanju i socijalizaciji procesa koja se pojavljuje u tim programima te afirmaciji perspektive institucionalizma stručnog obrazovanja. U tom kontekstu naglašava se mogućnost širenja i revitalizacije područja istraživanja sociologije obrazovanja na pitanja o obrazovanju stručnjaka kao ključnog aspekta moderniteta (str. 169).

U drugom dijelu knjige, naslovljenom »Materijalni doprinosi« nalazi se pet priloga. Prvi je autorstvo Shamusa Kana, figurativno naslovljen »Uzimaju-ći svinje? Lekcije iz školovanja elite«, u kojem autor povezuje radove o obrazovanju s teorijom elita kako bi ukazao na mogućnosti učenja i na primjeru izuzetog slučaja elitnog školovanja. Pritom naglašava značaj istraživanja i toga, nereprezentativnog, slučaja školovanja i njegovih institucija, upravo zbog mogućnosti boljeg razumijevanja kulturne dinamike i logike na kojoj počiva skupina koja pokreće obrasce nejednakosti (str. 197). Nadalje se Richard Arum i Amanda Cook pitaju »Što je s procjenom?«, a vezano uz nove prakse u razvijanju mogućnosti za primjenu psihometrijskih mjera u Sjedinjenim Američkim Državama kako bi se bolje razumjelo i unaprijedilo školovanje. U tom se prilogu upravo bave odnosom između obrazovnog istraživanja i sociologije, kao i obrazovnog istraživanja i društva, te primjećuju da sociolozi imaju sve veću, pa i vodeću, ulogu u organiziranju i zagovaranju pristupa lokalnim, regionalnim i nacionalnim podacima o obrazovnim procjenama, što se posebice odnosi na mogućnosti za sociologiju obrazovanja u pogledu njezina interesa u razumijevanju obrazovnih procesa i ishoda (str. 215). Treći prilog ovog dijela odnosi se na raspravu Amy Binder naslovljenu »Fakultet i sveučilišni kampusi kao mjesta za političko formiranje: kulturno-organizacijski pristup«, u kojoj autorica sugerira odmak od uobičajenog *input-output* modela karakterističnog za

kvantitativne metode koje rabe sociodemografska obilježja studenata kao *input* za ispitivanje njihovih obrazovnih postignuća, odnosno za mjerenje *outputa*. U tom smislu autorica drži kako izazov predstavlja ispitivanje sličnosti i razlika u političkoj socijalizaciji studenata na kampusu i, na primjer, uzimanje longitudinalne perspektive i pogleda na dugoročne utjecaje fakulteta na političko ponašanje studenata (str. 226). Michael Olneck, u četvrtom prilogu pod naslovom »Digitalne značke i visoko obrazovanje u novom društvu: Bernsteinova analiza«, vođen Bernsteinovom analizom pedagoških kodova i pedagoškog diskursa, upućuje na sociološki značaj digitalnih znački (*digital badges*), što u ovom kontekstu predstavljaju digitalni zapisi o individualnim obrazovnim dostignućima, vještinama, sposobnostima, znanju, kompetencijama i ekspertizama. To se, prije svega, odnosi na izazov sociologiji obrazovanja u pripajanju još jednoga istraživačkog područja, a koje se odnosi na postizanje znački i kompetencija kao inovacijama u obrazovanju, što otvara perspektivu slabljenja klasifikacija između područja gospodarstva i visokog obrazovanja te proširuje sustavni odnos između obrazovanja i proizvodnje (str. 256). John Skrentny i Natalie Novick problematiziraju naraslu ulogu *STEM* visokog obrazovanja u radu pod naslovom »Istraživačka sveučilišta i globalna bitka za mozgove«. Tu situaciju povezuju s jednako rastućom potražnjom za međunarodnim studentima, što je sociolozima posebice zanimljivo u kontekstu istraživanja politika

visokog obrazovanja. Autori ističu novostvoreni indikator statusa tzv. »svjetske klase« te pojavu dvojbi oko toga predstavljaju li kreatori te politike globaliziranog pristupa znanosti i visokog obrazovanja ujedno i prijetnju nacionalnoj sigurnosti (str. 291).

Treći dio knjige donosi šest priloga, postavljajući u odnos stare teme i nove perspektive u sociologiji obrazovanja. U prvom prilogu »Ekspanzija 'školske forme' i produbljanje nejednakosti«, David Koren oslanja se na već postavljenu tezu Davisa i Mehte o promjeni koja se odnosi na školsku formu. U kontekstu škola u Sjedinjenim Američkim Državama to se odnosi na supstituciju ideala jednakosti šansi u obrazovanju s idealom društvene dobrobiti. Drugim riječima, školovanje je u Americi široko zamišljeno da rješava sve probleme društva, odnosno, općenito uzevši, da amerikanizira (str. 307). Sljedeće obrazovne nedostatke primjećuju Janice Aurini i Cathlene Hillier koje, kao i Amy Binder, aktualiziraju kritiku uobičajene primjene kvantitativnih metoda istraživanja u sociologiji obrazovanja u radu »Ponovno otvaranje crne kutije obrazovnih nedostataka: zašto trebamo nove odgovore na stara pitanja?«. Novi se odgovori ponajviše odnose na obećavajuće smjernice u sociologiji obrazovanja koje šire analizu procesa i mehanizama nastajućih oblika obrazovnih nejednakosti (str. 324). I u sljedećem prilogu, »Škole kao velika pometnja: zašto nedostaci u društveno-ekonomskim okvirima još uvijek postoje«, autora Douglasa Downeyja, nastoji

se sugerirati kako bi se sociolozi obrazovanja trebali postaviti prema istraživanju nejednakosti, posebice u američkom kontekstu, gdje su roditelji s visokim primanjima neizostavno u potrazi za »dobrim školskim okrugom« za svoju djecu. Ujedno podsjeća na činjenicu da Amerikanci preferiraju školsku politiku u odnosu na širu društvenu politiku, držeći kako škole mogu biti sredstva za izjednačavanje, a Downey ističe potrebu za širom sociologijom obrazovanja u istraživanju uloge čimbenika izvan škole koji oblikuju nedostatke postignuća promatranih u školi (str. 343). Na prethodna pitanja nadovezuju se problem rase i rasne nejednakosti, po mišljenju autora Johna Diamonda, centralnog pitanja u sociologiji obrazovanja. S tim u vezi, on u prilogu pod naslovom »Rasa i bijela nadmoć u sociologiji obrazovanja: pomicanje intelektualnog pogleda« podsjeća na to da šira istraživanja o rasi nisu bila potpuno inkorporirana u glavni tok sociologije obrazovanja, posebice zbog tretiranja rase kao statističke varijable ili seta kulturnih karakteristika, kao i zbog manjka razumijevanja važnosti simboličkih nejednakosti ukorijenjenih u društvenom statusu (str. 346). Na tragu te rasprave, u prilogu »Rasa, etnicitet i kulturni procesi u obrazovanju: novi pristupi za nova vremena«, autorica Natasha Kumar Warikoo također obrazlaže nove pristupe sociološkom propitivanju rase i obrazovanja uvodeći u analizu šire društvene procese. U tom pravcu identificira pet novih istraživačkih pitanja u sociologiji rase, etniciteta i obrazovanja, među kojima

se ističe perspektiva o tome kako će obrazovni uspjeh azijskih Amerikanaca mijenjati dominantnu/e kulturu/e (str. 364). Spomenuti nedostaci u odnosu na istraživanje rase i obrazovanja potvrđuju se i u posljednjem prilogu, raspravi Charlesa Paynea koja sugerira put prema »neustrašivoj sociologiji obrazovanja«, odnosno aktiviranje sociološke imaginacije u istraživanju obrazovanja (»Tvrditi da nema lakih pobjeda: neke napomene prema neustrašivoj sociologiji obrazovanja«). To, drugim riječima, znači odvojiti se od individualnih karakteristika u tumačenju nejednakosti, kako onih obrazovnih tako i drugih, te se suprotstavljati pristranosti elitnih diskursa onima koji postoje kod društveno marginaliziranih skupina (str. 402).

U Zaključku se Mitchell Stevens pita »Što slijedi za sociologiju obrazovanja?« te, prije svega, naglašava kako smo desetljećima svjedočili rigoroznoj statističkoj sociologiji obrazovanja, koja je zamišljala obrazovanje kao proces koji na pojedince djeluje u smislu akumuliranja svojevrsne imovine kojom se trguje na tržištu rada, odnosno kao prethodnicu i pripremu za plaćeni posao. U tom se smislu istraživalo

uglavnom u školama, dok danas obrazovanje treba istraživati svuda, a sociologe Stevens podsjeća na to da je obrazovanje moralno poduzetništvo u kojem se ogledaju društvene vrijednosti koje se prepoznaju u osiguravanju obrazovanja, njegovim sadržajima i načinu distribucije (str. 410). Kao što se može primijetiti, ova knjiga, osim ponovnog procjenjivanja postignuća u pristupima istraživanja sociologije obrazovanja, izbora istraživačkih pitanja kao i razvijanja socioloških teorija i metodoloških pristupa, otvara rasprave o perspektivama njezina daljnjeg razvoja, odnosno o tome koje bi teorije i pristupi istraživanjima mogli biti najprimjereniji »novom društvu«. U skladu sa samim naslovom, izborom radova u knjizi smjera se na crtanje obrisa obnovljene sociologije obrazovanja, tj. na iskorak kojem prethodi uvažavanje novog konteksta, s naglašavanjem integrirajućih gledišta, jer, kako sugeriraju Mehta i Davies, u međusobno povezanom svijetu potrebna nam je integrirana sociologija obrazovanja.

Ivanka Buzov

*Odsjek za sociologiju Filozofskog
fakulteta Sveučilišta u Splitu*